

**Questiones spiritualis [con]iuiuij delicias preferentes,
super euangelijs tam de te[m]pore [quam] de sanctis**

Johannes <de Turrecremata>

Lyon, 18. Jan. 1509

D[omi]nica intra oct[auas] ascensionis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70506](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70506)

re ad dexterā patris nihil aliud est. q̄ simul cū patre habere gloriā diuinitatis. ⁊ beatitudinē et iudiciariā potestates. sed hoc in commutabiliter cōuenit christo fm̄ quod deus. Unde manifestū est q̄ christus fm̄ qd̄ deus sedet ad dexteram dei patris. ita tñ q̄ hec prepositio ad que transitua est solam diuisionem personālē importet ⁊ originis ordinem nō autem gradum nature vel dignitatis. qui nullus est in diuinis personis. Et ita fm̄ primam expositionē q̄ est. q̄ dextera patris dicitur equalitas eius. christo fm̄ quod deus est cōuenit sedere ad dexteram patris. Et ad rationē in oppositum respondetur. q̄ nō est inconueniens q̄ filius dicat dextera ⁊ sedere ad dexterā fm̄ diuersas similitudines. qz meta phorice vtrūq̄ dicitur. Dextera enim dicitur. scz q̄ per ipsum pater operatur. sed sedere ad dexterā ratione predicta. q̄ autem etiam fm̄ qd̄ homo christo ueniat sedere ad dexteram patris. p̄t̄ fm̄ secundam expositionē superius dictā que est sedere in potioribus bonis patris. P̄t̄ qz christus fm̄ qd̄ homo sedet ad dexteram patris in bonis paternis potioribus pre ceteris in maiori beatitudine et habes iudiciariam potestatem. Ad rationes in contrariū r̄ndet q̄ nō p̄cedit. qz nō conuenit xp̄o fm̄ qd̄ homo fm̄ primam expositionē que est esse equalē patri. s̄ bene sc̄do modo. vt dictū est.

Dominica infra octauas est euāgelium. In illo tēpore dixit iesus discipulis suis Cum uenerit paraclit⁹ ⁊c. Job. xv. Circa qd̄ possunt disputari sequētes questiones. ¶ Prima utrum sp̄s sanctus p̄cedat a p̄te ⁊ filio. ¶ Secūda utrum sp̄s sanctus sufficiēter perhibuit testimoniū de xp̄o.

Prima questione sic p̄ceditur. Et uidetur q̄ sp̄s sanctus nō p̄cedit a filio s̄ a patre solo ¶ Primo sic. ex p̄senti euāgelio fm̄ dionysius. Nihil est audendum dicere de substāiali diuinitate preter ea que diuinitus nobis ex sacris eloquijs sunt expressa. s̄ in scriptura sacra nō expressit q̄ sp̄s sanctus p̄cedat a filio. s̄ solus q̄ p̄cedat a patre. vt p̄t̄ in euangelio p̄senti. Job. xv. ubi dicitur. Spiritum ueritatis q̄ a patre p̄cedit ergo spiritus sanctus non p̄cedit a filio. ¶ Secūdo sic (vt arguit. s̄. sen. disti. xj. ar. s̄.) Dicit dionysius. Pater quidem est fontana deitatis filius et spiritus sanctus deigenere deitatis. scilz si ita oportet dicere. pullulatioes sunt diuerse na-

Dñica infra oct. ascensionis.

tur et sicut flores. et diuina lumi-
na a sanctis eloquijs accepim?
sz pullulatio nō est a pullulatio-
ne. nec flos a flore. ergo nec spūs
sanctus a filio. ¶ Tertio in legen-
da beati andree dicitur: Pat vobis
vniuersis q̄ credunt in vnū deū
patres et in vnū filium eius dñm
nostrum iesum xpm et in vnū spū
sanctum procedentē ex patre et in
filio pmanentem. Qd autē pma-
net in aliquo non pcedit ab eo.
ergo spūs sanctus nō pcedit a fi-
lio. ¶ Quarto sic. Dicit damas.
Spūs sanctus ex patre dicitur
et spūs patris nominamus. ex fi-
lio autē spiritum nō dicitur. spi-
ritum autē filij nominamus ergo
spūs sanctus nō pcedit a filio. Qui
to sic. Filius pcedit vt verbum.
sed spūs noster in nobis nō pce-
dit a verbo nostro. ergo nec spūs
sanctus pcedit a filio. ¶ In op-
positum est illud athanasi. Spi-
ritus sanctus a patre et filio nō fa-
ctus. nec creatus. nec genitus sed
procedens. Secūdo sic. Anima
nostra est imago trinitatis. sed
amor in anima qui representat spi-
ritum sanctū pcedit a noticia q̄
representat filium. ergo in diui-
nis spūs sanctus procedit a filio.
¶ Tertio sic. Omnis amor pce-
dit ab amate. sed spūs sanctus est
amor patris et filij. fm Augu. et
Damas. vt amor amboꝝ. ergo p-
cedit ab vtroq̄. ¶ Quarto sic. spi-
ritus sanctus est tertia psona in
trinitate. filius secunda. pater pri-
ma. sed tenarius pcedit ab vni-

tate mediante binario. ergo spi-
ritus sanctus pcedit a patre me-
diante filio. ¶ Respondeo dicitur
dum. q̄ qz textus p̄sentis euā-
gh dicit. Qui a patre pcedit. et
addit a patre et filio. dicitur q̄
ci q̄ spūs sanctus non procedit
a filio. sed solum a p̄te. in quo
uiter errant. Unde ponitur
eos talis p̄clusio q̄ supposita
nitate psonaz est necessarius
fiteri spūs sanctus pcedere a
filio. Ista p̄clusio ostēdit sic. Qu-
niam hoc remoto inenitabiliter
remouet distinctio psonalis
ritus sancti a filio patet hoc
q. xxxvj. ar. ij. Cum em̄ diuini-
sone fm nihil absolutū distingui-
tur. qz quicqd absolute i diuini-
dit ad vnitatē essētie p̄met
ipsarū distinctio sit sz relati-
oppositas. oppositas dico. qz
latiōes distinguere nō possunt
sonas. nisi fm q̄ sūt oppositae
ex hoc p̄t. qz pater habet
relationes. quarū vna refertur
filium. alia ad spūs sanctus.
tamen qz nō sūt oppositae. nō
sticuunt duas psonas. sz ad
personam patris tantū p̄met.
Si igitur in filio et in spūs
cto nō esset inuenire nisi duas
latiōes qbus vterqz refertur
trem. ille relatiōes nō essent
inuicem oppositae. sicut nec
relationes qbus pater refertur
illos vnde sicut persona patris
est vna ita sequeretur qz psona
lij et spūs sancti essent vna habent
duas relationes oppositas

tois. Quadam die
 xpi molit

bus relationibus patris hoc autem est hereticum cum tollat fidem trinitatis. oportet igitur quod filius et spiritus sanctus quod inuicem referantur oppositis relationibus. sed non possunt in diuinitate esse alie relationes opposite nisi relationes originis opposite aut relationes originis accipiuntur sed principium et quod est a principio. relinquatur igitur quod necesse est dicere vel filium esse a spiritu sancto quod nullus dicit. vel spiritus sanctus esse a filio quod nos profiteamur. et quod fuit conclusio superius posita. Que conclusio etiam patet ex ratione processio- nis utriusque. Dicitur enim filius procedere per modum intellectus ut verbum spiritus autem sanctus per modum voluntatis ut amor. necesse est autem quod amor a verbo procedat. non enim aliquid amamus nisi quod perceptione mentis apprehendimus. unde et secundum hoc manifestum est quod spiritus sanctus procedit a filio. Ad rationes in oppositum. Ad primam respondetur. quod de deo dicere non debemus quod in sacra scriptura non inuenitur. vel per verba vel per sensum. licet autem per verba expresse non inueniatur in sacra scriptura quod spiritus sanctus procedat a filio. inuenitur tamen quantum ad sensum. et precipue. ut dicit filius Job. xvi. de spiritu sancto loquens. Ille me clarificabit. quia de meo accipiet. Regulariter etiam in sacra scriptura tenendum est quod id quod de patre dicitur oportet de filio intelligi. etiam si dictio ex-

clusiua addatur. nisi solum in illis in quibus pater et filius secundum oppositas relationes distinguuntur. Eum enim dominus matth. x. dicit. Nemo nouit filium nisi pater. non excluditur quoniam filius seipsum cognoscit. Sic ergo cum dicitur quod spiritus sanctus a patre procedit. non excluditur inde filius. etiam si a solo patre adderet. quia quantum ad hoc quod est esse principium spiritus sancti. non opponuntur pater et filius. sed quantum ad hoc quod hic est pater. et ille est filius. Ad secundam respondetur negando consequentiam. Et ratio est. quia rationes ille sunt symbolice. et ideo ex eis non procedit argumentatio. Sicut idem dominus nysius dicit in epistola ad Titum. quod symbolica theologia non est argumentatiua. sed est similitudo quantum ad aliquid. sed quod flores sunt ab uno. tamen non est similitudo quantum ad omnia. Ad tertiam respondetur negando consequentiam. Et ratio est. Spiritus enim sanctus potest dici quiescere in filio tripliciter. Primo secundum humanam naturam. sed illud ysa. x. Egregetur hydra de radice iesse. et flos de radice eius ascendet. et requiescet super eum spiritus domini. quia in eo nihil contrarium unquam reperit gratie. Alio modo intelligitur spiritus sanctus in filio requiescere. quia uirtus spiratiua a patre datur filio et ultra non tendit. Tertio secundum quod amor dicitur quiescere in amato in quo quietatur amantis affectus. per nullum autem istorum modorum

Dñica infra oct. ascensionis.

etcluditur pcessio spūsancti a filio. ¶ Ad quartaz respondetur q̄ in hac parte nō credit̄ Damasceno. qz dicitur fuisse illo tēpo re quo cepit ista cōtrouersia sup hac questione inter grecos ⁊ latinos. tñ non negat quin sit et filio. sed dicit se nō credere q̄ sit a filio. qz adhuc inter eos i dubio vertebatur. ¶ Ad quintam respondetur. q̄ duplex est verbus. scz vocale ⁊ verbum mētis. ⁊ duplici verbo rñdet duplex spūs. verbo em̄ vocale respōdet spūs corporalis. ⁊ verbo mentali spūs ritus amoris intimi. Unde dicitur q̄ verbus fm̄ generationē eternam est simile verbo mentali Job. s. In principio erat v̄bū. Et ideo a verbo pcedit spūsanctus sicut a verbo mētali amor. sed filius fm̄ q̄ carnem assumpsit habet similitudinē verbī vocalis. ⁊ sicut formatio vocis fit per aerem respiratum. ita incarnatio verbī facta est p̄ operationem spūsancti. ⁊ ita ratio nō pcedit. qz verbum in diuinis non accipit fm̄ similitudinē verbī vocalis. a quo nō pcedit spūs s̄ fm̄ similitudinē verbī mentalis a quo amor pcedit.

D secundaz questione sic pceditur. Et videtur q̄ spiritus sanctus nō sufficienter testimoniu red

diderit de xpo. ¶ Primo sic dicitur in ps. xviii. Testimoniu dñi dele illuminās oculos. sapiētia prestās puulis. videt q̄ post hoc sufficiens testimoniu de aliquo omnis est ablata dubitatio de illa ⁊ errores cessant. sed post testimoniu spūsancti de xpo cessarunt dubitatioes de eo ⁊ errores. imo creuerūt. qm̄ multi surrexerūt errores circa passioē xpi vt pr̄z. ergo videt q̄ testimoniu spūsancti factum de xpo non fuerit sufficiēs. ¶ In oppositum est euangelium p̄ens q̄ spūsanctus vocatur spiritus veritatis. q̄ vt Job. xvj. dicitur. omnem veritatē. Et Job. xxxi. dicitur. Inspiratio omnipotentis dat intelligentiam. ergo testimoniu spūsancti q̄m̄ est p̄te sui fuit sufficientissimu testimoniu. ¶ Rñdeo dicitur q̄ testimoniu spūsancti fuit sufficiens apud bene dispositos ⁊ benentes desiderium sciendi veritatem. Notandum aut̄ q̄ spiritus sanctus tripliciter p̄hibuit testimoniu de xpo. Primo instruit discipulos ⁊ fiduciam eis p̄do ad testificandum. ¶ Non em̄ vos testis qui loquimini. sed spūsanctus qui loquitur in vobis. Secundo sua doctrina comunicando credentibus in xpo ad Heb. ij. Lōtestante deo signis ⁊ prodigijs. ⁊ varijs spūsancti distributionibus. Tertio emulando audientium corda. ps. Exultate spūm tuū et creabūtur ⁊

In die penthecostes. fo. cxi.

uabis facie terre. Secundo nota dum qd a multis xps habuit testimoniū sue diuinitatis. Primo a patre suo celesti in baptismo et in transfiguratione. qui ait. Sic est filius meus dilectus &c. Secundo a spūsancto sicut dictum est. Tertio testimoniū phibueſt opera miraculoꝝ que nemo aliꝝ fecit. Uñ Job. v. Opera que ego facio in nomine patris mei testimoniū phibent de me. Quarto moyses i lege. Uñ iob. v. Si crederitis moysi crederitis forſitā & mihi. De me enim ille scripsit deut. xviii. Prophetam de gente tua & de fratribus tuis sicut me suscitabit tibi dñs deꝝ tuꝝ. Quinto scriptura pphetarū totius veteris testamenti. Uñ apoc. xix. Testimoniū iesu est spiritus pphetic. Sexto iohannes baptista. Uñ iob. v. Vos misistis ad iohannē & testimoniū phibuit veritati. cuz ait iohannes. Ecce agnꝝ dei qui tollit peccata mundi. Septimo turba clamantiu in die palmarū. Benedictus qui venit in nomine domini. Octauo apostoli. de quibus dꝝ in pſenti euangelio. Et vos testimoniū phibebitis q ab initio. s. p̄dicationis et opatione miraculoꝝ mecum estis. Uñ Act. iiii. dicis Virtute magna reddebant apostoli testimoniū iesu xpi domini nostri. Ad rationes in oppositum rñdetur negando psequentiam. Et ratio est. qz q post testimoniū phibitū a spūsancto & ab

omnibus iam dictis. nō fuerint omnino ablati errores & dubitationes ab omnibꝝ. non fuit ex insufficientia testimoniū. sed ex in dispositione et malicia hominū nolentium accipere doctrinā veritatis. Uñ bene dicit in ps. Testimoniū dñi fidele sapiētia p̄stās paruulis. i. hūilibꝝ. & nō supbis & rebellibꝝ lumini veritatis.

In die pēthecostes est euangeliz. In illo tpe dixit iesus discipulis suis. Si quis diligit me sermonem &c. Job. xiiii.

Lirca qd possūt disputari sequētes qōnes. ¶ Prima. utrū spūsancto ueniat uisibiliter mitti. ¶ Secūda. utrū ueniēter missus sit in linguis igneis. ¶ Tertia. utrum uerum sit. q spiritussanctus docuerit apostolos oia.

D primaz sic pceditur. ¶ 1. p. q. xliij. ar. viij. Et uidetur q spūsancto nō ueniat mitti uisibiliter.

¶ Primo sic. Filiꝝ em̄ fin q uisibilis missus est in mundum dicit esse minor patre. sed nunq̄ legit spiritussanctꝝ minor patre. ergo spiritus sancto nō conuenit uisibilis mitti. ¶ Secūdo sic. (arguit. s. sen. di. xvi. art. j.)